

odgovor rudolfa gordona svojim roditeljima 1

samir sadiković

1. U ANTOLOGIJI KRATKE PRIĆE SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA, koju je priredio Vasa D. Mihailović, Bagdala, Kruševac, 1985. godina, zastupljena je i priča Džek Matjusa (Jack Matthews) — UPITNIK ZA RUDOLFA GORDONA. U priči je od strane roditelja postavljeno ukupno sto pitanja.

Zdrastveno stanje Rudolfa Gordona je tih dana bilo veoma teško ali je pokušao da odgovori na postavljena pitanja. Razlog što je to delimično sproveo i ne poštujući hronološki red, pokušaćemo da izložimo u kratkim crtama: Rudolf Gordon, student treće godine filozofije na Havardskom univerzitetu, zbog nepoloženog ispita kod Alise Voker iz istorije zapadne filozofije, odlazi u kafe Saješn. Tu se upoznaje, posle ispijenog trećeg viskija Tičers, sa Semij Naj, konobaricom u pomenutom kafeu. Sedaju za isti sto i počinju da piju. Tako provode neprekidno 23 dana. Prema popisu Donalda Bartelmića, Roberta Kuvera, Džona Arta i Jana Makjuena, konobara u kafeu, popijeno je ukupno 102 litre vina, 8 litara viskija Tičers, 5 litara kafe i pojedena 122 sendviča-hamburgera. Dvadeset i četvrtog dana, odnosno 22. aprila 1963. godine u šest sati ujutru, Semij Naj je nadena mrtva. Rudolf Gordon je mirno sedeo i ispičao viski. Obdukcijom leša lekari su potvrdili uputnu dijagnozu Šarlotka Holmsa, dežurnog detektiva: smrt je nastupila usled trovanja alkoholom. Rudolf Gordon je proveo ukupno 113 dana u istražnom zatvoru i oslobođen je kao nevin. Međutim, savest ga nije oslobođila osećanja krivice. Pismo od roditelja je dobio 25. avgusta 1963. godine u 15 sati, u trenutku dok je u fiksak jednu od poslednjih doza heroina. Seo je na kauč i pročitao pismo. Potom je ustao, iskasio na eks duplu viski, nasuo još jedan, i potrudio se da odgovori na pismo.

Nadamo se da će uvažiti razloge zbog kojih nisu zastupljeni odgovori na sva pitanja, i zašto nisu uvršteni pod rednim brojevima. U nadi da uvažavate naše izvinjenje sručno vas pozdravljamo.

P. S.

Odgovore Rudolfa Gordona donosimo originalne, onakve kakve smo zatekli 3. novembra 1963. godine. Ni najmanje slovo, zarez, nije dopisano ili izbačeno. I još jednom: s r a c a n p o z d r a v !

(18) **MOŽEŠ LI DA SE PRISETIŠ TRENTAKA KAD SU TI SE S LJUBAVLJU OBRAČALI I TI SI OSEĆAO POTPUNU SIGURNOST... A TAD BI UGLEDAO NJENE OČI KAKO NERVOZNO SKREĆU U STRANU, DA BI NJEGA POGLEDALE... A ON BI POSTAJAO UZNEMIREN, ZABRINUT, KAO DA SU ONI OBOJE URANJALI U NEKE SVOJE DUBINE?**

— Ne mogu da se prisetim trenutaka kad su mi se s ljubavlju obračali a ja osećao potpunu sigurnost. Ne mogu da se prisetim ni jednog trenutka u svom životu kad mi se neko s ljubavlju obratio. Verujem čak da nikо nije ni osećao ljubav prema meni, ili tako nekako. Nikada u životu nisam osećao sigurnost. Naročito ne potpunu. Ceo život sam proveo u strahu. Počev od detinjstva, do

sad. Plašio sam se očevih nemilosrdnih šaka, njegovog pogleda, njega samog. Plašio sam se njegovih čudnih izlazaka noću, šetnji uz morsku obalu, njegovog noža kojim bi piljio po nekakvom drvetu. Plašio sam se majcine histerične vike, njenih pomodarskih protheva, njenog nagog tela. Pa čak i te noći, o kojoj govorite, shvatao sam da vaše ljubazne reči kojim me zasipate ne ulivaju ni ljubav, ni sigurnost. Davio sam se u pobesnelom moru, ali ni jedno od vas nije ni pomislilo da skoči u vodu, da me pokuša spasiti. Šta su mi vredele, u tim trenucima, reči s kojim ste me dozivali? Zar je to mogla biti uteha, znak da me volite? Spasio me je čovek kom se niste ni zahvalili. Izneo me je na obalu nesvesnog, napijenog morske vode. Potom je pao. Prirčali ste i uzeli me; niste se ni okrenuli za mojim spasiocem!

Šta se desilo s tim čovekom? Da li je ostao živ one noći? Gde je sada? Ko je on? Da li ste pokušali to da ikada dozname? Presvukli ste me i prekrili čebadima, govorili lepe reči. Tresao sam se i plakao. Ne verujem da ste se zapitali šta znači moje držanje u tim trenucima kad su majčine oči nervozno skrenule u stranu da bi pogledale oca, a on postao uznemiren i zabrinut, kao da ste oboje utoruleni u neke svoje dubine. Ne, nikada u životu nisam osetio ljubav i sigurnost... .

(3) **KOLIKO SI OČEVIH SLIKA PRODAO DO SAD?**

— Ne znam koliko sam očevih slika prodao do sad. Majkl Vajlding mi je bio najbolji prijatelj. Otišli smo jednom kod njegove prijateljice, na žurku. Bilo je dosta sveta. Pili smo. Pričao sam o Abelaru. Virdžiniji Vulf se svideo moj pristup. Tvoje izlaganje je nadahnuto i smisao, rekla je nekoliko časova docnije, u predahu između vodenja ljubavi. Nastavili smo da se vidamo. Šetali smo satima kejom, posle bi odlazili u privatnu galeriju njenog oca, na čaj. Iz galerije bi isli u moj stan. I tako neprekidno. Mislim da sam je voleo. Ona je slikala i ceniла je očev rad. Da li ti to oče nešto znači? Volela je da gleda crtane filmove Volta Diznija. Volela je Miki Mausa. Kao i ti majko. Pisala je divne priče, voleo sam ih... .

Njen otac ju je pronašao jednog jutra obešenu, na tavanu. Bilo je hladno decembarsko jutro. Ništa nije ostavila što bi poslužilo da se rasvetli motiv samoubistva. Ni jedne jedine reči!

Pokopali smo je na istočnom groblju. Dugo sam čuvao njenu sliku. Potom sam je izgubio. Ne znam gde, ne znam kad. Ne znam koliko sam očevih slika prodao do sad. Mislim, mnogo.

(99) **DA LI STVARNO MISLIŠ DA NEKE STVARI NE OSTAJU, VAN UHODANIH LJUDSKIH NAVIKA I NAČIN ŽIVOTA?**

— Poznavao sam izvesnog Petera Nandke, tihog i uvaženog gospodina. Uspešno je, godinama, vodio list za društvena pitanja. Međutim, firma je propala. Zaposlio se u konkurenčkoj firmi, kao običan novinar. Ali, predano je i vredno obavljao svoj posao. Kod kuće je, u to vreme, povremeno čitajući novine, iznenada skakao i vikao: Proganju me, proganju! Potom je naredio ukućanima

da obustave primanje gostiju. Više nikom ne verujem, govorio je, ni u kog nisam siguran. U firmi je prestao sa svima da kontaktira. Kad mu je blagajnik poslednji put isplaćivao platu detaljno je zagledao svaku novčanicu. Upitao je čiji je potpis na njima. Blagajnik mu je dogovorio. Zatim je pitao zašto njegov novac nosi različite brojeve. Nastala je mučna situacija. Blagajnik je počeo da zamukuje; trudio se da i to objasni. Ubroz se okupila gomila ljudi. Tupo su se zagledali. Gospodin Peter Handks je odbio da se potpiše blagajnikovim perom. To je izazvalo opšti žagor. Izvadio je maramicu i dugo čistio svoju olovku. Potom je počeo da joj nešto šapuće i onda je poljubio. Uzeo je platni spisak i pod njega postavio indigo. Ljudi su ga otvorenih usta, nemis posmatrali. Potpisavši se u produžetku je doda: Sve mi je jasno! Stavio je i datum, 29. maj 1962. godine.

Gospodina Petera Handke su prisilno odveli u bolnicu. Tamo su sa njim lepo postupali ali je on neprekidno plakao. Zašto je gospodin Peter Handke plakao? Zašto su ga odveli u bolnicu? Zašto se misli da je gospodin Peter Handke poludeo? Zašto neke stvari ne ostaju van uhodanih ljudskih navika i načina života? Zašto ste mi postavili ovakvo pitanje?

(57) **ŠTA JE MAJKA?**

(6) **DA LI SI PRODAO SLIKU NA KOJOJ JE TVOJ OTAC BIO SMESTIO ČAMAC?**

— Slika, se zove: NA MORSKOJ POVRŠINI ČAMAC SPAVA. Nisam je prodao. Moje prve pustolovine, prva samostalna otiskivanja u svet vezana su za taj čamac. Poklonio nam ga je deda, mamin otac. Bio je prefarban crvenom bojom i time se razlikoval od ostalih čamaca na obali. Jedno vreme bio je moj drugi dom. A Majkl Vajlding je veći deo života čamac bio jedini som. Otac mu je bio ribar i umesto krova nad glavom posedovao je šamac. Otuda je ljubav Majkla Vajldinga prema čamcima. U njima je spavao, obedavao, provodio dane. Kada bi padale kiše, legli bi po čamcu i prekrili ga naljonom. Slušali su kišne kapi: cap-carap, cap-carap, capcarapcap. To je bi zanimljiv život. Majkl nikad nije prestao da voli čamce. Soba mu je bila prepuna malih, miniaturnih čamaca. Ponekad, dok razmišljam o našim zajedničkim odlilkama, sklon sam uverenju da su čamci jedini razlgo našeg druženja. Ne, nisam prodao sliku na kojoj je moj otac bio smestio čamac. Poklonio sam je Majklu Vajldingu, mom najboljem prijatelju.

(59) **— ZAŠTO ODBIJAŠ DA ODGOVORIŠ NA OVA PITANJA?**

(658) **ŠTA JE SIN?**

(657) **ŠTA JE MAJKA?**

(56) **ŠTA JE OTAC?**

(9) **ŠTA JE TVOJA MAJKA PRIČALA DOK JE OTAC SLIKAO?**

— Nemajući čime da popunim prostor u sobi, kupovala sam sveće. Imala sam na desetine saksija sa svim mogućim vrstama koje sam mogla pronaći u prodavnici. Redovno sam ga održavala i zalivala. Jednom sam otisla na sedmodnevni boravak u drugi grad. Ratravši se kući noću, primetih da sam posve zaboravila na zalivanje. Zbog umora taj posao ostavila je sutradan... Od tad se, evo godinama, sekiron i testerom borim da prokrćim put do vrata.

Ili: Ustajemo noću i gradom — obasjanim od mesečine — mi, mesečari, pijani od sna — šetamo. Svoja avetičnska lica prislanjam jedno uz drugo trudeći se, ali lukavu — da to niko ne primeti — da uskočimo u tudi san. Mesečeva svetlost se odbija od našeg tela i na trotoarima se ocrtavaju senke, nalik na sablje, na mačeve. Kadkad se senke sudare i na tom mestu ostaje dubok mesečev trag. Niko od nas i ne pomislija da protrlja oči i ode na prvu, jutarnju kaficu.

Pa: Kakva divna ptica, reče majka videći gavrana u mojim rukama.

A zna li ta ptica da priča? pitao je moj brat. Ne zna, budalo, obruslila je sestra, ptica peva!

Pa, ta je ptica mrtva, zaključi moj otac.

Ja sam i dalje plačući učila svoju pticu da leti.

Dalje: Živim u jednom gradu, u podrumu neke oronule kuće. Delim ga sa svojom ljubimicom Karmen, sivomalsinastom zmijom iz reda poskoka, starijom od mene svega tri dana. Služavka gazde, iz samilosti, svako jutro donese čaj i stavi pored ležaja. No Carmen uvek, veštim skrom, prva stigne do šolje i u nju ubaci svoj otrov. Čaj se potom ohladí i u trenutku ga iskapim. Jednog jutra pre njenog skoka, iskapih ga onako vrućeg. Sutradan sam se probudila sa mrtvom Carmen u ustima.

Pa. Prijatelj sa kojim delim sobu je grobar. Njegova žena, Agata, danima je u bolnici. U braku su godinu dana. Jutrom bi izlazio iz sobe, noću bi dolazio bledih očiju. Čutke bi pili. Jedno veče, sva ozarena, uđe njegova majka. Dobio si sina, reče. Brate, dobio si sina, ulazeći veselo reče devojka. Dobio sam unuka, ti sina, sine, reče mu otac ulazeći u sobu, teturači se. On ustade i uhvati se za glavu. Iz očiju mu počce šikljati krv. Prisutni zanemeše. U tom uđe njegov tek rođeni sin i halapljivo poče lizati krv s poda. Potištenu, zagrljiv svog prijatelja. Bilo mi je jasno da je Agata mrtva.

Ili: Godine 1504., na četristo godina od poraza Samuilove vojske, moja majka se povam-pirila. Samuilovu ubogu vojsku i dan-danas susrećemo na ulicama, ali prolazimo kraj nje čutke, pretvarajući se da je ne primećujemo. Majka nije odnešla ni jednu žrtvu ali ponekad, uhodeći je dok spava, čujem kako u snu bunca: Samuilo, Samuilo, Samuilo...

(96) ZAŠTO SMATRAŠ DA SAN NEMA NIKOG KO BI TI PEVAO PESMU, BRISAO TI SUZE I PRETVARAO SE DA TI JE MAJKA?

— ...

(37) SEĆAŠ LI SE MIRISA SOLI I MRTVE RIBE KOJI JE LEBDEO U VAZDUHU?

— I ne samo toga. Nemamo kućnih prijatelja, nikad nam niko u posetu ne dolazi. Nemamo komšiju, kad osetimo ljudsko prisustvo — krije se. I nikada ne pričamo o njima; uopšte, retko pričamo. Kuća je prekrivena dasaka-ma kroz koje nesmetano prolazi vetar, sneg i kiša. Uzalazna vrata noću ne zatvaramo, to su ujedno i sva vrata u kući. Imamo samo jednu, hladnu i neurednu, sobu i u njoj živimo. Oko kuće se prostire nepregledna poljana; nešto malo drveća koje nikad ne behara. Noću, kad se izdigne mesec, naša kuća jezivo izgleda.

Danju je u kući mirno. Vi spavate, a ja ubijam ptice pošto su one, po vašim rečima, naši smrtni neprijatelji. Stavljam ih na sto ali sledećeg jutra on je, osim perja i vrlo malo krvi, prazan. Čudim se misterioznom nestanku ptica. Vi mi gorovite da na stolu oživljavaju i beže, a to me nadahnjuje da ih nemilosrdno ubijam. Noću se bojim, ali ne smem da plačem. U prvi sumrak, vi ustajete iz svojih postelja. Postavljate me u ležaj i vežete mi ruke, potom noge — da te oživljene ptice ne odnesu, gorovite. Tokom cele noći uz jezivu škrupu vrata se otvaraju i zatvaraju, čuje se fijukanje vetrat, udari groma, padanje kiše. Oblaćite crne mantije i odlazite u noć. Vetar mi donosi vaše glasove i ja jecam, sažaljevajući vas. Pred svitanje dolazite. Gledam kroz pukotine od dasaka vaša bleda lica, ispijena i nemoćna. Usne su vam natekle i po njima se razliva krv. Očevo lice i telo je zaraslo u dugu dlaku, plasti se njegovog pogleda.

Cesto noć dolazi neka starica, lepog lica, plave kose i crvenih očiju. Viče na vas, a vi u kutu drhtite i klečeći je nešto molite. Ona potom kreće ka mom ležaju, besna, a vi kleknete pred nju i kriknete.

Grozan san. Cesto sam ga sanjao u detinjstvu. Jednom sam, probuden vašim krikom, rekao: Osećam miris soli i mrtve ribe kako lebdi u vazduhu. Je li vam sad jasno?

(10) ZAŠTO SI TI PLAČAO?

— Zato što sam želeo da osetim sebe i nisam sposoban za to, nisam znao kako se to

postiže, šta to uopšte znači, šta znače tvoje priče dok otac slika i sa najvećom pažnjom, ali trudeći se da izgleda ravnodušan, sluša ih, dok one u meni izazivaju blagu dozu jeze i čudnog grča, grča poput onog kad me je Ana Fojid, lepa devojčica čika Sigmunda Fojida, upitala koliko je dva i dva a ja je tupo gledao, te je ona napisala i na papiru, verovatno misleći da sam nem ili čak i gluvinjem: koliko je $2 + 2$? a ja, sledеći njenu misao o sopstvenoj nemosti ili gluvinosti, pokušao da pokažem četiri prsta i ruka se lagano zgrčila i potom, sledеći da tad neobjasnjuju sklonost, krenula ka njenoj pički i počela nežno da je miluje a ti si mi majko, videći to, opalila šamar, iako je u mojim ocima lebdela slika očevog nabreklog penisa koji lagano nestaje u tvojim ustima, i jedi-

no što sam tad osećao bila je mržnja prema tebi jer si bila sebična isto kao i Robert Fišer koji je, zahvaljujući vama i vašem lepom vaspitanju, zaplakavši se iznudio od vas moju šahovsku garnituru, poklon od dede, a ja sam zaledan u morsku vodu uzalud tražio svoj lik i pitao se da li će mi sutra, kada odrastem, ljudi oprostiti što ću lutati ulicama dovoljno neosetljiv za njihovu bol, noseći u srcu dovoljno mržnje da ih se klonim i u blage sumrake, prezirući oblik u kom se nalazim, isčekivati zov nekog drugog vremena u sebi, opijen čudnom muzikom cveća na umoru...

(97) KADA ĆEŠ PRESTATI DA LAŽEŠ U SVOJIM ODGOVORIMA?

kapsula iskušenja

slaviša nikolin živković

Očajanje je moj znat. Kada ne očajavam niko sam i ništa. To je razlog zašto svoje vreme provodim savijajući se. I uopšte nije reč o jogi, kako mnogi misle. Nikada se nisam bavio jogom. Pod u mojoj sobi je nezastrel, prekriven raznim zrnjevlim koje mi pomaže pri savijanju. Osnovni položaj mi je čučanje, tada mi glava leži u rukama sakupljenim kao majčinsko krilo. Takav stav mi omogućava da vrlo dugo plačem. Natenane. Ja sam plačko. U mislima samoga sebe tako zovem.

Po ceo dan kroz hodnik odzvivanju teški mamin koraci. Bez obzira na položaj koji zauzimam do mene uvek dopire njeni gundanje, gadljive reči o mojoj nečistoći.

Takav je ovde život. Ili je trebalо da kažem, takva smo mi porodica. Otac ne izlazi iz kuhinje u kojoj i spava tako da mi je nemoguće da imam uvid u njegove postupke. Zbog čega li je mama izabrala hodnik? Sobe pripadaju meni. U početku sam verovao da je površina prostorija koje zauzimamo u srazmeri s očajanjem. Jer, ruku na srce, mamin život u hodniku kao i da nije očajanje. Za mene ona predstavlja klasičnu sliku očekivanja. Usredsredena na spoljna vrata, kao da priziva glasonoša koji su iza njih. Ona sama često govori o njihovom pojavitijanju s porukama zla i s predmetima opasnosti. Ali je zato očekivanje ne ometa u neprestanom rukovanju sunderima kojima održava hodnik u besprekornoj čistoci.

Ukoliko je kod nje pored svega, očajanje u pitanju, on se pre svega rada kao odgovor na spolašne podsticaje. Njeno očajanje je najvidljivije kada se manifestuje kao nemoć pred izlučevinama živih stvorova.

Tata je iscelitelj. Upućeni znaju šta taj posao podrazumeva. Njemu je njegova mati odala neke tajne o bilju, pribavivši mu tako zvanje, ali naglašavam, on je bez posla. Mislim kako uopšte nije siguran da ume da leči.

Zbog toga se preselio u kuhinju gde piše i jede. Guta neverovatne količine hrane dok piše priručnik pravila koja su od važnosti za priznate iscelitelje. A u časovima odmora vodi dnevnik. Imao sam jednom priliku da ga letišnično pregledam kada je on bio u bolnici. Pronašao sam ga u frižideru. Koliko sam mogao da razumem on je na tim stranicama objašnjavao sve pozitivne strane neuspela u poslovanju. Verovao sam da će uneti promene u naš život kada se vrati iz bolnice. Ma kakvi! I dalje ne obraća nikakvu pažnju na mene, a mamu posećuje u odredene sate koje su ko zna kad odredili. Nikako ne mogu da proniknem na koji način vode računa o proticanju vremena, svi satovi su kod mene, raspoređeni po sobama. I poreska, sastaju se tačno u sekund. U devet pre podne, u tri, i u devet naveče. Na sastancima čutke ispisuju neku tekućinu. Nekada je to čaj koji liči na kafu, a ponekad kafa koja miriše na čaj. Kazao sam, on posećuje nju, želeći time da naglašim kako ona ne podnosi njezin prostor. Ne mislim da je ružno to što prisluškujem njihove retke razgovore. Možda bi to bilo nedolično da se bave svojim tegobama, da se kroz reči bave sopstvenim očajanjima. Kada pričaju oni ogovaraju mene. Da budem

iskren, čine to bez pakosti. Rezignirano. Njegove reči o meni nekada su me povredile. Rekoh, nekada! Na svu sreću. Veoma je zabrinut zbog mog navodnog dilalentnja.

— Nije on — govorи joj — autsajder, očajnik ili ne daj Bože propalica, ali je nepopravljiv smetenjak.

Dovoljno je da toliko kaže o meni da ona razreze o profesionalcima. O usepšnim ljudima. O neverovatnim tipovima koji navodno postoje. Čak i žive u našem susedstvu.

Ne odajem se, ne nasedam njenim rečima. Zar ona poznaje život? Dugo mi je trebalo da shvatim ko bi trebao da bude uspešan čovek. To je onaj koga je mogla da rodii umesto mene.

Jedne večeri sam čuo njega kako joj govorи:

— Onda, u spavaćoj sobi, kada ga je ona devojka navodila na eksperimente, dok smo još uspevali da ga uhodimo, shvatio sam da on ne-ma misla, čak ni za tako jednostavne stvari.

— Zašto više govorиш o tome — ljuti se ona — zbog toga ga čak i ne osuđujem. Ne verujem da bih i sama umela da probodem sopstvenu venu.

— Samo želim da naglasim da je sazdan za nevolje.

— Još uvek me čudi — kaže ona — otkud tim ljudima toliko neosetljivosti za kvalitet kada ono što izvodi smatraju nečim dobrim.

— Ukoliko ti ljudi zaista postoje — kaže otac sumnjivo — njegove reči o ljudima ne moraju da znače njihovo postojanje.

— Ta devojka i nije bila loša. Za njom nisam moral da brišem prljavštinu i sluz.

— Jel mi veruješ kada ti kažem, da se meni čini da u detinjstvu uopšte nije bilo služav.

— Zaboravljanje je jedina tvoja osobina koju ne mogu da podnesem. Sigurno da je bio služav. Na ovim sam ga grudima podigla.

— Odavno sam shvatio da ne želiš da se sećaš lepih vremena, ali nemaš prava da to meni uskraćuješ. Zar mogu zaboraviti svadbeni bal-dahin, nas dvoje zagrlijene pod njim. To je slika koju nikada neću zaturiti u svesti. Zatim, naša radnja, onda dok smo još imali kupce.

— Slušaj — kaže mama besno — bolje da smesta odes u svoju prostoriju. Nemam snage da više slušam tvoje fantazije.

— U redu — kaže on pomirljivo — ja ionako sve zapisujem.

Prisluškujuci njihove sve očiglednije laži izvesno vreme sam pokušavao da ih prihvatom, da u njima pronađem nešto što će ličiti na istinu. Sada mi je sasvim jasno da je to bio neuspšen beg ka junaštvu. Pomislio sam tada, hajde da podignem glavu, da olabavim utrnute ruke. Da otvorim sve prozore, svež vazduh će sam osušiti moje suze. Avaj, zar upravo suze nisu formirale moj karakter. Mogao sam jedino da želim što ih nisam pažljivije posmatrao, ništa više.

Obitavao sam u sobi koju su roditelji, ne bez ponosa nekada zvali Prvom, Svečanom, Gostinskom, tu sam se igrao s drugovima koji su me posećivali, ali uglavnom sasvim sam. Sve je bilo u najboljem redu dok nisam pošao u školu i naučio slova. Otvorio sam ladicu ormanu i tam, ispred složene posteljine pronašao